

VERGİ ETİĞİ VE KAMU ETİĞİ İLİŞKİSİ: ETİK ALGILAMALAR AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

İsmail KİTAPÇI

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Dokuzçeşmeler Buca-İzmir
E-posta: kitapci-deu@hotmail.com

Özet

Bireylerin etik algılamaları toplumun tüm katmanlarındaki etik değerlerin oluşmasında önemli bir role sahiptir. Etik algılamalar güçlü etik değerlere sahip toplumlar inşa etmede anahtar rol oynadığı gibi aynı zamanda toplumda etik, siyasi ve ekonomik yozlaşmalara da zemin hazırlayabilmektedir. Özellikle etik algılamalar devlet ve birey arasındaki ilişkilerin şekillenmesinde ve güven ilişkilerinin tesisinde de yönlendirici bir niteliğe sahiptir. Bu yönüyle vergi etiği ve kamu etiği de toplumdaki bireylerin etik algılamalarının en yoğun hissedildiği etik alanlar olarak sayılmaktadır.

Bu çalışmada vergi etiği ve kamu etiği arasındaki ilişki etik algılamalar ışığında irdelenerek; toplumdaki etik değer yapısının vergi etiği ve kamu etiği üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Vergi Etiği, Kamu Etiği, Etik Algılama

Alan Tanımı: Devlete Güven ve Vergi Etiği (Kamu Ekonomisi ve Kamu Maliyesi)

THE RELATION BETWEEN TAX ETHICS AND PUBLIC ETHICS : AN EVALUATION IN TERMS OF ETHICAL PERCEPTIONS

Abstract

Ethical perceptions of individuals in all layers of society in the formation of ethical values has an important role. Ethical perceptions have played a key role in building strong ethical values, societies but also can prepare the ground in society as ethical, political and economic corruption. This aspect of tax ethics and public ethics are the most intense areas of ethical perceptions are considered. In this study, the relationship between tax ethics and public ethics be examined in light of ethical perceptions and the effect of ethical values in society structures on tax ethics and public ethics will be researched.

Key Words: Tax Ethics, Public Ethics, Ethics Perception

JEL Classification: A13, H26, Z1

1. GİRİŞ

Etik algılamalar toplumların etik anlayışlarının şekillenmesinde belirleyici bir rol üstlenmektedir. Özellikle etik algılamalar etik karar vermede odak noktası oluşturmaktadır. Etik algılamalar sosyal, siyasal ve kültürel yönden güçlü güçlü toplumlar inşa edebildiği gibi, aynı zamanda etik değerlerin olmadığı, yozlaşmaların hakim unsur haline geldiği bir toplumun oluşmasında da etkili

olabilmektedir. Bu yüzden; birey-devlet arasındaki ilişkilerin belirleyici unsurları olarak bir toplumda vergi etiği ile kamu etiğinin güçlü olması bireylerin kendi lehlerine sonuçlar yaratacaktır. Bu noktada bireylerin doğuştan aktarılan ahlaki alışkanlıkları (kültür) ve güven unsuru belirleyici bir görev üstlenecektir. Özellikle bireylerin kendi çıkarları ile toplumun çıkarları arasında bir denge kurması, rasyonel bireylerin ödev ve sorumluluk bilincine sahip olması ve etik değerlerin içselleştirilmesi toplum yararına sonuçlar ortaya koyacaktır.

2. ETİK VE ETİK ALGILAMALAR : TEORİK ÇERÇEVE

2.1. Etik

Etiğe dair üzerinde görüş birliğine varılmış tek bir tanım yoktur. Etik, ilk planda kişilerin birbirleriyle ilişkilerinde değerlendirmelerini ve eylemlerini belirlemeleri beklenen değerlendirme ve davranış normları sistemleri anlamında kullanılmaktadır. Bunlar yazılı olmayan norm sistemleri, ya da belirli bir zamanda, belirli bir kültürde neyin “iyi” neyin “kötü” olduğuna ilişkin değişik ve değişken norm sistemleridir (Kuçuradi, 2003:8).

Etik, çeşitli tanımlamalarda “Bir bireyin izlemesi gereken ahlaki standartlar ve kurallar”, “Bireylerin doğru olarak nasıl davranacağını açıklayan ve tanımlayan ilkeler, değerler ve standartlar sistemi” şeklinde ele alınmıştır (Görmez, 2009:4). Aristoteles’in en yüksek iyiyi bulma çabası olarak tanımladığı, teorik ahlak olarak da nitelendirilen etik, insana ne yapması ya da ne yapmamasını öneren bir dizi değerler bütünüdür. Bu değerler; ödevler, erdemler, ilkeler ve toplumun çıkarlarından oluşmaktadır (Özdemir, 2008 :182; Özlem, 2010: 28).

2.2. Etik Algılama

İnsan varlığı temelde kendi bencil çıkarlarını rasyonel bir biçimde kovalayan bir yapıya sahipse de aynı zamanda insanın diğer insanlara karşı hissettiği yükümlülüklerden oluşan ahlaki/etik bir tarafı da bulunmaktadır (Fukuyama, 2005: 57) Bu yüzden bireyler yaşamları boyunca etik davranmakla bencil çıkarları arasında bir denge kurmaya çalışmaktadırlar. Bireylerin sahip olduğu etik anlayış algılama biçimlerini etkilemekle beraber bireylerin tutum ve davranışları da etik algılamalar ışığında şekillenmektedir. Bu yüzden toplumdan topluma etik algılamalar değişkenlik göstermektedir.

Örneğin bir ülkede kayırmacılık ve liyakat ilkesinin ihlali olarak görülen bir davranış diğerinde “*memleketisine yardım*” olarak algılanabilmektedir. Armağan vermek ve kabul etmek bir bağlamda iş yaşamının ayrılmaz bir parçasıyken başka bir bağlamda büyük sorunlar yaratabilmektedir (Tüsiad, 2003 :21) Çağdaş demokrasi paradigması kişisel etik algısına yeni bir bakış getirmektedir. Buna göre özgür ve yaratıcı düşünce üzerine kurulan bilgi toplumu, bireysel özgürlük alanının genişletilmesini zorunlu kılarken, özgürlük adına bireyde dış denetim yerine iç denetim odağının oluşturulmasını öngörür. Dolayısıyla çağdaş toplumda kurumsal etikten önce erdemli olma anlamında kişisel etiğin yerleştirilmesi gerekir ki o toplumsal yapı ve eğitimle ilgilidir. Böylece birey bir yandan toplumsal değer yargıları kazanımıyla çevreye uyum sağlarken, öte yandan da insan hakları, eşitlik, hak, adalet, özgürlük gibi etik temelli evrensel değerleri içselleştirerek kişiliğinde yeniden doğurmakta, kendi doğru ve ilkelerini geliştirmektedir (Uluğ, 2009:9).

3. ETİK ALGILAMALAR AÇISINDAN VERGİ ETİĞİ VE KAMU ETİĞİ İLİŞKİSİ

3.1 Etik Çerçeve: Bu çalışmada vergi etiği ve kamu etiği arasındaki ilişki temel etik türlerinden olan deontolojik ve teleolojik yaklaşımlar ışığında ele alınacaktır.

3.1.1 Deontolojik yaklaşım: Bu yaklaşım, eylem ve kararları, bunlara temel olan düşüncenin (iyi niyet, sorumluluk, ödev, ilkeler) niteliğine göre etik açıdan değerli ya da değersiz sayar. Deontolojik yaklaşım, teleolojik etiğin tersine yükümlülüğü ödev ya da ilkenin bir gereği sayar. (Görmez vd.2009: 5). Bu yaklaşım temelde toplumsal kuralların bireyler tarafından içselleştirilmesi esasına dayanır.

3.1.2. Teleolojik yaklaşım: Bu yaklaşıma göre bir eylemin ya da kararın etik açısından değerini; elde edilen ya da beklenen sonucun faydası, güvenilirliği ve başarısı belirler. Yararcılığın en etkili adı olarak J.S.Mill'e göre insanlar kendi bireysel mutluluklarına ancak toplumsallık durumunda ve karşılıklı yarar düşüncesi doğrultusunda ulaşabilirler. Bu yüzden etiğin temel problemi bireysel mutlulukla toplumun genel iyiliğini bağdaştırabilmek olmuştur. Bencillik (egoism) ve özgecilik (altruism) birbiriyle bağdaştırılmadıkları sürece bireysel ve toplumsal mutluluk söz konusu olamaz (Özlem, 2010: 73-74).

3.2. Vergi Etiği ve Vergi Algısı

Vergi etiği, vergi ödeme konusundaki içsel motivasyon olarak tanımlanmaktadır (Torgler ve Murphy, 2004: 4). Vergi etiğinin iktisadi ve kültürel gelişmişlik yönünden ileri düzeyde olan toplumlarda daha yüksek olduğu görülmüştür. Fakat son yıllarda vergi etiğinin sadece iktisadi gelişme düzeyi ile ilişkilendirilmeyip aynı zamanda vergi yükümlülerinin sosyo-psikolojik, kültürel ve etnik özelliklerinin daha çok hesaba katılması gerektiği ileri sürülmüştür (Torgler ve Schaltegger, 2005: 3-4). Özellikle vergi yükümlülerinin; vergi ödevlerini yerine getirirken, her ne kadar rasyonel davranacağı varsayılsa bile bireylerin ait oldukları referans gruplarından etkilendikleri açıktır. Buna göre, bireyin etrafındaki referans grubu vergi kaçırmayı benimsiyor ve onaylıyorsa birey de vergi kaçıracaktır ve bundan dolayı da etrafından hiçbir olumsuz tepki almayacaktır. Sosyal normların vergi uyumu üzerindeki etkinliği, ancak kişinin kendisini sosyal grubun bir parçası olarak gördüğü durumlarda gerçekleşebilmektedir. Eğer kişi kendisini içinde bulunduğu sosyal grupla özdeşleştirmiyorsa, sosyal normların vergi uyumunu artırıcı etkisi görülmemektedir (Çiçek vd., 2008 :20). Öyle ki; yükümlülerin memnun oldukları bir hükümetin politikalarına yanlış da olsa “doğrudur”, ya da tam tersine memnun olmadıkları bir hükümetin doğru uyguladığı vergi politikalarına ‘yanlıştır’ diyebildikleri görülmektedir. ‘*Kelley Eğilimi*’ olarak adlandırılan bu durum vergi kaçakçılığı açısından önemli sonuçlar doğurabilmektedir (Çiçek vd.,2008 :38-39). Kişilerin vergiye karşı duyarlılıklarının bu şekilde farklı olması kamu etiğinin kişiler üzerinde bıraktığı izlenimle de yakından ilgilidir. James ve diğerleri (2001) tarafından yapılan vergi etiği ilgili çalışmalarda kamu mali politikalarının en önemli ayakları olan kamu kaynaklarının tahsis ve dağıtım mekanizmalarının devlet tarafından adaletli yapıldığı düşüncesinin vergi etiğini olumlu yönde etkilediği ortaya konulmuştur (Torgler ve Schaltegger, 2005: 3-4).

3.3. Kamu Etiği ve Bireylerin Kamu Etiği Algısı

Kamu yönetiminde etik kavramı, devletin idari alanında doğru davranış standartları ve ilkelerine karşılık gelir. Kamu yönetiminde etik, kamu görevlilerinin gündelik çalışmaları sırasında kullandıkları kamu gücüne set çeken kontrol ve denge noktalarının bütünüdür (Tüsiad, 2005: 64). İçinde bulunduğumuz yüzyıl kamu yönetimi anlayışında Weberyen bürokratik yapılardan etik kültüre dayalı yönetim tarzına geçişin hızlandığı bir dönemdir (Bilhim ve Neves, 2005: 59). Kamu yararı düşüncesinin temel alındığı bu süreçte kamu yönetimindeki etik değerler etkileşim içinde bulunduğu toplulukların destek ve güvenini sağlama, kuşkuuları giderme, uygulamanın yasallığını pekiştirme olanağı sunmaktadır (Uluğ, 2009: 6).

Kamu etiği esasen toplumsal dinamiklerden beslenerek kendini yenilemekte, zaman içerisinde toplumdaki etik algılamaların değişmesi kamu etiğini de olumsuz yönde etkilemektedir. Günümüz toplumunda çeşitli çıkar grupları arasında yapılan “ulusal kaynakları yağmalama kavgası” sonucu hem siyasi iktidar hem de fertlerin ahlaki/etik değer yargıları değişmiş; “gelirine göre harcamak”, “tasarruf yapmak”, “toplumsal çıkarları ön planda tutmak” gibi ahlaki/etik ilkeler tahrip olmuş, bunların yerini “köşeyi dönmek”, “hızlı yaşamak” ve “aileyi su başına toplamak” gibi ilkeler alırken “devlet malı deniz yemeyen domuz” ve “merak etmeyin alışverişler” gibi sloganlar insan ve toplum yaşamına yön veren ilkeler haline gelmiştir (Savaş, 1997 :4-5).

Özellikle siyasal ve yönetsel alanda ortaya çıkan yozlaşmanın temelinde, siyasal ve yönetsel sistemin bu olgu karşısında gösterdiği zaafın yanında, toplumsal etiğin erozyona uğraması da yatmaktadır. Artık toplumda hangi davranışın etik hangi davranışın etik dışı olduğuna ilişkin karmaşık bir durum vardır. Özellikle bireyler toplumsal meselelerde kendilerinin bunu düzeltmeye gücünün yetmeyeceğini düşünür ve hatta “böyle gelmiş böyle gider” diyerek bu durumu “kader” olarak görür. Benzer şekilde, “bu ülkede zaten her şey bozuk” anlayışı ile hareket edilerek kötü yönetim uygulamalarına tepkisiz kalmak da sıklıkla karşılaşılan bir davranış biçimidir (Eken ve Tuzcuoğlu, 2005 :115). Bu tür davranış biçimleri bireysel ve örgütsel anlamda etik değerlerde erozyona yol açmakla birlikte kamu etiği de bu durumdan olumsuz yönde etkilenmektedir.

3.3.1. Güven Etkisi

Ekonomik yaşamda kritik önemi bulunan güven duygusu, rasyonel hesaplamalardan çok, tarihsel süreçte dinsel ve kültürel alışkanlıklardan doğmuştur. Eric Uslaner, üç farklı şekilde güven olduğunu ortaya koymuştur (Erdoğan, 2006:6). Bunlar stratejik güven, ahlaki/etik güven ve bireylerin kurumlara duyduğu güvendir. Stratejik güvende bireyler birbirlerine karşılıklı olarak inanmakta ve işbirliğine gitmektedirler. Stratejik güven bir anlamda bireylerin nasıl davrandıklarına dairken, ahlaki/etik güven nasıl davranmaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle vergi etiği ve kamu etiği açısından ahlaki/etik güven ile kurumlara duyulan güven birey ve devlet ilişkilerinde belirleyici olacaktır.

Yüksek güven duygusu çok çeşitli kapsamdaki sosyal ilişki türlerinin belirmesine izin vereceği için böyle bir toplum yenilikler getirmede daha başarılı olacaktır. Bunun tersine birbirine güvenmeyen insanlar, en nihayetinde kendilerini yalnızca müzakereye, anlaşmaya ve dava etmeye iten bir formel kurallar sistemi altında birbirleriyle işbirliği yapabildikleri bir toplumda bulacaklardır. Toplumdaki güvenin yerini alan bu yasal aygıt, kaçınılmaz bir şekilde “işlem maliyetini” de beraberinde getirecektir (Kurt, 2000). Diğer bir deyişle toplumdaki yaygın güvensizlik iklimi işlem maliyetlerini artırarak, tüm iktisadi faaliyetlere yansyarak bireylere vergi olarak eklenecektir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi güven ya da güvensizlik tek yönlü bir duygu da değildir. Kendisine karşı oluşan güvensizlik korunma içgüdüsüyle kamu yönetim örgütünü çözümler üretmeye iterken o sırada daha merkezîyetçi çözüm arayışlarına da yöneltebilmektedir (Uluğ, 2009: 6). Etkin bir devlet, vatandaşların kamu hizmetlerinden memnuniyetinin artmasını sağladığı ölçülerde onların daha çok güvenini kazanabilir ve bu şekilde toplumdaki formel ve informal ilişki ağları güçlenebilir. Bu açıdan bakıldığında etik standartlara uyulması iyi yönetim temel anahtarı konumuna gelmektedir. Bu da ancak toplumdaki etik değerlerin içselleştirilip bilinçli ve farkındalık özelliği olan, bireysel ve örgütsel etiğin yüksek olduğu toplumlarda gerçekleşebilir.

Aynı zamanda güven olgusu sosyal sermaye ile de yakın ilişki içindedir. Ekonominin sağlığı için kritik bir önemi olan ve güvenin eridiği bir pota olarak sosyal sermaye toplumun kültürel köklerine yaslanmaktadır (Fukuyama, 2005: 49). Toplumların bireyci ya da kollektivist olmaları da sosyal sermayeyi doğrudan etkileyebilmektedir. Bireyci toplumlarda bireylerin farklı kesimlerden bireylerle etkileşime girmesi bireyler arası güvenin ve dolayısıyla sosyal sermayenin artmasının nedenidir. Kollektivist toplumlarda etkileşim bireylerden çok gruplararası olduğundan stratejik güven yüksek olmakta ahlaki/genelleştirilmiş güven derecesi düşük kalmaktadır (Erdoğan,2006 :8).

Sosyal sermayenin güçlü olduğu toplumlarda vergi etiğinin yüksek olduğu söylenebilir. Sosyal sermayeyi tanımlayan öğeler içerisinde güven ve ödev sorumluluk etiği önemlidir. Bu noktada; medeni yaşam kurallarının sosyal, siyasal ve ekonomik düzenin kural ve kurumlarının yerleşmiş ve kökleşmiş olduğu toplumlarda birey vergi ile ilgili ödevlerini ve yükümlülüklerini gönüllü olarak yerine getirme eğilimindedir (Aktan, 2006: 132).

3.3.2. Kültür Etkisi

Karmaşık bir yapıya sahip olan kültür esasen ahlaki kodlarla ilgilidir Fukuyama'ya göre kültür doğuştan aktarılan ahlaki alışkanlıklardır (Fukuyama, 2005: 50-51). Bu açıdan etik davranış, daima kültürle iç içedir. Kültür, soyut özelliğiyle insanların duyum, algılama, düşünme ve davranma süreçlerini şekillendirir. Kültür, hem bireysel kültür olarak, hem de örgütsel kültür olarak etiğe uygun davranışı etkilemektedir. Bu anlamda etiği, kültürün bir alt boyutu olarak değerlendirmek mümkündür (Görmez vd., 2009: 4-5). Kültürel değerler zaman içinde kabul edilme durumuna göre tüm topluma yayılmakta ve toplumların ve grupların davranışlarını, inançlarını, tutumlarını ve değerlerini oluşturmaktadır. Bu bakımdan kültür, toplumların tarihsel süreç içerisinde karşılaştıkları her türlü ihtiyaçlarına karşı geliştirdikleri ortak çözümler bütünüdür (Aktan, 2006: 131).

3.3.2.1. Bireyci-Toplulukçu Kültürlerde Vergi Etiği-Kamu Etiği İlişkisi

Toplumların bireyci ya da toplulukçu kültür olması kamu etiği ve vergi etiği üzerinde farklı etkiler yaratmaktadır. Bireyci kültürlerde kişinin çıkarları grup çıkarlarından daha önemliken toplulukçu kültürlerde grup çıkarları bireylerin düşünce ve davranışlarını yönlendirmektedir (Kağıtçıbaşı, 2008:97). Toplulukçu kültürlerin bir özelliği bireyin kendi topluluğuna bağlı olması, topluluğun diğer üyeleriyle dayanışma ve uyum içinde olması ve bireysel sorumluluk duygusu taşımamasıdır. Toplulukçu bir kültürde topluluk (geniş anlamda aile, bakanlıktaki bir birimin üyeleri, arkadaşlık grubu gibi) bireyi korumakla yükümlüdür. Öte yandan, bireyci bir toplumun belirgin özellikleriyse bireysel sorumluluk, yarışma ve bireysel gelişimdir. Topluluğun bireyi koruması beklentisi yoktur (Emre ve Duru, 2002: 18-29).

Aynı zamanda bireyci kültürlerde sorumluluk bilinci yüksektir. Bireyci bir yapıya sahip olan ülkelerde eğitim sisteminden ve toplumun diğer kurumlarından gelen etkilerle birey, bireysel kabiliyetlerini geliştirmiştir. Bu nedenle üretkenlik kabiliyeti de gelişmiştir. O birey, bu kabiliyetlerinin realize edilebilmesinin karşılığı olarak devletin sağlamış olduğu alt yapı yatırımlarını yeterli görür, ödediği vergiyi yerinde bularak vergiye karşı daha az tepkisel davranış içerisine girer. Oysa bireyselliğin gelişmemiş olduğu bir yapıya sahip olan ülkelerde, bireyin üretkenlik kabiliyetlerinin daha az gelişmiş olmasından dolayı, devletin yapmış olduğu harcamalarının onun için fazla bir değer ifade etmesi söz konusu değildir. Dolayısıyla yükümlünün

psikolojisi vergileri bir yük olarak anlama yönünde daha çok eğilimli olacaktır (Çiçek vd., 2008 :24).

Toplumdaki bireylerin bu vergi algılamalarını ‘faydacı-bireyci’ ve ‘organik-toplumcu’ olarak iki ana eksen etrafında ele almak mümkündür. ‘Faydacı-bireyci’ yaklaşımda vergi vatandaşlarla devlet arasında yapıldığı varsayılan sözleşmeye dayanmaktadır. Bu görüşe göre vergi, karşılıklılık esasına göre gerçekleşmektedir (Muter, Sakınç, Çelebi, 1993:25). Vergi yükümlüleri, vergileri satın aldıkları veya kullandıkları bir kamu malı veya hizmet karşılığı olarak algılamakta ve düşünmektedir. Bir hizmet bedeli olan bu tür bir vergi anlayışı içerisinde yükümlüler, vergiye karşı bir tepki içerisinde bulunmamaktadırlar. Vergi, kanun emri gereği oluşan bir yükümlülüktür. Bu yükümlülüğün psikolojik yapıya uygun olması, vergiyi salan iradenin meşruiyetine, adalet ölçülerine büyük ölçüde bağlı olacaktır (Çataloluk, 2008: 215-216).

Kamu yönetimi açısından ise bir toplumda kamu etiğinin güçlü olması o toplumdaki yerleşik politik kültürle de yakından ilişkilidir. Politik kültür, politikacıların yönettiği halkı ve onların politik sisteme yönelik davranış ve ilişkilerini de içerir. Politik arenadaki bu iki yön birbirini oylama süreci, kanun, yönetmelik ve vergilerin konulması ve kamu hizmetlerinin arzıyla etkilemektedir. Bütün bu süreç içindeki gelişmeler resmi kurallara hangi ölçüde saygı gösterileceğine ilişkin atmosferi yaratır. Buna göre zincirin herhangi bir halkasında oluşacak olumsuzluk vergi uyumuna da yansımaktadır. Örneğin, vergi mükellefi ödediği paraların iyi harcanmadığına inanırsa, yolsuzluk algılaması oluşursa; hükümet tarafından aldatıldığı hissiyle bu duruma, vergi sorumluluklarının tamamını yerine getirmekten kaçınarak karşılık verebilir (Tunçer, 2002: 114).

Bundan dolayı vergi yükümlüleri; devletin siyasi, demokratik, ekonomik ve hukuki yapısına duydukları güven derecesi oranında vergi verme konusunda içsel bir motivasyon sergileyeceklerdir. Aksi takdirde devletin demokratik yapısına olan güven duygusunun yitirilmesi, bireyler üzerindeki devlet algısını baskıcı bir yapıya dönüştürecektir. Bu durumda vergi yükümlüleri her fırsatta vergiden kaçınmanın yollarını araştıracaktır. Bu yaklaşım vergi etiği ve kamu etiği ilişkisi açısından kısır bir döngüye girildiğinin de göstergesi olmaktadır.

4. SONUÇ

Bireyle devlet arasındaki ilişkilerin belirleyici unsurları olarak vergi etiği ile kamu etiği algılamaları toplumun etik anlayışının bir türevi ve yansımasıdır. Bu açıdan bakıldığında bireylerin davranışları toplumun etik anlayışını etkilediği gibi, kamu görevlilerinin etik anlayışı da merkezi ve yerel hükümetlerin etik anlayışının bir göstergesi olmaktadır. Bu yüzden hem bireysel etiğin hem de örgütsel etik değerlerin güçlendirilmesi diğer bir deyişle kamu yararı ile ödev ve sorumluluk etiğinin iç içe geçmesi, politik kültürün güçlendirilmesi vergi etiği ve kamu etiği ilişkisi açısından belirleyici olacaktır.

Sonuç itibarıyla, bir toplumda kamu etiği ile vergi etiğininin güçlendirilmesi için ödev bilinci ve kamu yararı birbirini besler nitelikte geliştirilmeli; bireylerde ödev ve sorumluluk etiği (Kant Etiği) yerleşmelidir. Diğer taraftan; siyasette amaca ulaşmak için herşeyin meşru olarak sayıldığı ‘Machivallian’ tarzı bir etik anlayışı terkedilmeli, kamu yöneticilerinin takdir yetkilerini kullanırlarken ve etik ikilemlerle karşılaştıklarında etik duyarlılıklarını artırmaları ve birey ile devlet arasındaki güven ilişkilerinin güçlendirilmesi sağlanmalıdır. Diğer bir deyişle bir toplumda bencillik (egoism) ve özgecilik (altruism) birbiriyle bağdaştırılmadıkları sürece bireysel ve toplumsal mutluluğa ulaşma derecesi azalacaktır. Bu nedenle bireyin kendi çıkarını kamusal

yararla bağdaştırmasını sağlayacak erdemlere gereksinimi vardır. Bu durum iktisadi insanla birlikte toplum insanı olmayı da zorunlu kılmaktadır. Öyle ki; toplumdaki etik dışı davranışlar ve güven açığı informal ilişki ağlarını zayıflatarak işlem maliyetlerinin artmasına neden olmakta, bu durum bireylere yeni vergilerin yüklenmesiyle sonuçlanmaktadır.

KAYNAKÇA

Aktan C.Can., '*Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı*', içinde: *Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi*, Coşkun Can Aktan, Dilek Dileyici, İstiklal Y. Vural (Ed.), Seçkin Yayıncılık, Ekonomi Kitapları Dizisi: 21., 2006.

Bilhim, Joao, Neves, Barbara, '*New Ethical Challenges In A Changing Public Administration*', Social and Political Sciences Institute of Lisbon Technical University Centre for Public Administration & Policies June 2005, http://soc.kuleuven.be/io/ethics/paper/Paper%20WS4_pdf/Joao%20Bilhim_Barbara%20Neves.pdf (11.01.2010).

Çataloluk, Cuma, '*Vergi Karşısında Mükelleflerin Tutum ve Davranışları*' http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/articles/2008/20/CCATALOLUK.PDF, 213-228 (16.10.2009).

Çiçek, Halit, Karakaş, Mehmet, Yıldız, Abdunnur '*Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Vergi Yükümlülerinin Vergiyi Algılama ve Tutum Analizi : Bir Alan Araştırması*', T.C. Maliye Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yayın No :2008/381, Baskı: Ümit Ofset Matbaacılık-Ankara-2008.

Eken Musa., Tuzcuoğlu Ferruh., '*Kötü Yönetimi Tedavi Etmek*', <http://www.etiksempozyumu.sakarya.edu.tr/tammetin.htm> (15.06.2009).

Emre, Cahit, Duru, Bülent, '*Kültürel Değerler, Ahlâk ve Türkiye'de Kamu Yönetimi*,' Mülkiye, Cilt: XXVI, Sayı: 236, Eylül-Ekim,2002.

Erdoğan, Emre, '*Sosyal Sermaye, Güven ve Türk Gençliği*', http://www.urbanhobbit.net/PDF/Sosyal%20Sermaye_emre%20erdogan.pdf,2006(24.10.2009).

Fukuyama Francis, '*Güven, Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması*', Çev: Ahmet Buğdaycı, Şefik Matbaası, 3. Basım Eylül-2005, İstanbul,

Görmez, Kemal Atan, Murat Altan, Şenol Sancak, Özkan, Güleç, Sevcan Eralp, Anıl, Parıltı, Cemalettin '*Etik, Kültür ve Toplum*', Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik Projesi Akademik Araştırma Çalışması, 2009.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem, '*Günümüzde İnsan ve İnsanlar, Sosyal Psikolojiye Giriş*', Ayşe Üskül'ün katkılarıyla 11. Basım, Sistem Matbaacılık, İstanbul-2008

Kuçuradi, Ioanna, '*Etik ve Etikler*, Türkiye Mühendislik Haberleri, Sayı : 423- 2003/1.

Kurt, Abdurrahman, '*Sosyal Güven ve Din*', Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Sayı: 9, Cilt: 9, 2000.

Özdemir, Murat, '*Kamu Yönetiminde Etik*', ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 7, s.179-195-2008.

Özlem, Doğan, '*Etik, Ahlak Felsefesi*', Say Yayınları, 2. Baskı, İstanbul-2010.

Savaş, Vural Fuat, '*Anayasal İktisat*', Avcıol Basım Yayın, 3.Basım, Ocak 1997, İstanbul.

Tunçer, Mehmet '*Hükümet-Birey İlişkilerinin Vergi Uyumuna Etkisi Ve Türkiye*', Ankara Üniversitesi SBF Dergisi. 57-3, 107-128.

Tüsiad, '*Devlette Etikten Etik Devlete :Kamu Yönetiminde Etik, Kavramsal Çerçeve ve Uluslar arası Uygulamalar*', Cilt: 1, Tüsiad, Devlette Etik altyapı Dizisi No :1, Yayın No :TÜSİAD-T/2005-11/412.

Tüsiad, '*Kamu Hizmetinde Etik Güncel Konular ve Uygulama*', Yayın No: TÜSİAD-T/2003-9-363.

Torgler, Benno, Murphy, Cristina '*Tax Morale in Australia: What Shapes it and Has it Changed over Time?*' Center for Research in Economics, Management and the Arts Working Paper No. 2004 – 04.

Torgler Benno, Schaltegger C.A., '*Tax Morale and Fiscal Policy*', Center for Research Economics, Management and the Arts, Working Paper No :2005-30.

Uluğ, Feyzi, '*Yönetim ve Etik*', TODAİE, Kamu Etiği Sempozyum Bildirileri,1 No'lu Kitap, TODAİE, Yayın No: 347, Desen Ofset, 1. Basım, Ankara Mayıs-2009.